

Sprievodca zmenami vo vzdelávacích oblastiach

Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra

časť HUDOBNÁ VÝCHOVA

Autorka a autor: Anna Derevjaníková, Pavol Martinka

1. Aké zmeny prinášajú nové vzdelávacie štandardy ?

Nové vzdelávacie štandardy hudobnej výchovy pre základné vzdelávanie sú orientované na žiaka a jeho individuálnu, skupinovú aj kolektívnu prácu s hudbou. Sú v nich zdôraznené tri východiskové princípy a prístupy k hudbe: jej tvorbu – produkciu, prijímanie – počúvanie hudby a vyjadrovanie a stvárňovanie hudby. Uvedené tri prístupy k hudbe sú činnostne rozdelené do **piatich komponentov: Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Pohybové stvárnenie hudby a Hudobno-dramatické stvárnenie hudby**, ktoré do značnej miery korešpondujú s hudobno-výchovnými činnosťami pomenovanými v pôvodnom kurikulárnom dokumente (ŠVP 2015). Je tu snaha o vyváženie troch základných prístupov k hudbe – počúvania, produkcie - tvorby, interpretácie – vyjadrenia hudby v individuálnej i kolektívnej podobe, pričom žiadny z piatich komponentov neexistuje samostatne a izolovane, ani nemá svoje dominantne miesto v kurikule, ale navzájom sa všetky komponenty ovplyvňujú a komplexne dopĺňajú. Okrem toho sa tu mení kvalita zvládania komponentov v podobe gradácie nielen v oblasti výkonu, ale aj gradácie vyplývajúcej zo zvládania zložitejšieho obsahu v podobe hudobného artefaktu či činnosti.

Úlohou jednotlivých komponentov je:

Spev – objavovať a prezentovať vlastné **spevacke spôsobilosti**, na základe zvládnutia elementárnej hlasovej techniky naučiť žiakov tvorivo pracovať s vlastným hlasom a byť schopný spevom interpretovať, dotvárať a tvoriť rôznorodý piesňový materiál.

Hra na hudobných nástrojoch – naučiť žiakov vytvárať hudbu, samostatné inštrumentálne miniatúry a sprievody k piesňam na rôznorodých hudobných nástrojoch, improvizovať k spevu aj počúvanej hudbe, experimentovať s ich zvukovou farbou.

Počúvanie hudby - naučiť žiakov aktívne počúvať hudbu rôzneho charakteru, poznať jej funkcie, porozumieť jej vyjadrovacím prostriedkom, Identifikovať základné hudobné formy, druhy, nástroje a nástrojové skupiny, poznať jej najvýznamnejších tvorcov a interpretov na Slovensku aj vo svete. Aplikovať poznatky zo všeobecných dejín, literatúry a iných druhov umenia pri jej analýze a hodnotení. Orientovať sa v štruktúrovanej oblasti kultúrnej prevádzky (koncerty, festivaly, výstavy), poznať a pomenovať špecifiká ľudovej hudobnej kultúry Slovenska, jej regiónov, etník i národností.

Pohybové vyjadrenie hudby – úlohou je kultivovať a usmerňovať pohybový prejav žiakov na hudobný podnet, naučiť ich vnímať hudbu ako prostriedok zobrazenia hudobných a mimohudobných obsahov, prostriedok vyjadrenia vlastnej emocionality i vonkajších obsahov, a pohybové stvárnenie ako jej prirodzenú súčasť.

V **hudobno-dramatickom vyjadrení hudby** vedieť integrovať hudbu so slovnými, pohybovými a výtvarnými prejavmi na princípoch tvorivej dramatiky, hudobného divadla a zážitkového učenia aj komplexného uchopenia umeleckej gramotnosti.

Pri všetkých komponentoch je potrebné pochopiť zákonitosti uplatnenia hudobno-vyjadrovacích prostriedkov. Postupne prechádzať od imitácie k tvorivej interpretácii a tvorbe samotnej, k prezentácii hudby s ohľadom na jej funkcie: v triede, v škole, v inom kultúrnom kontexte, na súťaži, sám, v skupine i s celou triedou a naučiť sa kooperovať a tolerovať sa navzájom. Zároveň je potrebné vytvárať situácie, v ktorých žiaci analyzujú, verbálne hodnotia, polemizujú, kritizujú či obhajujú vlastné produkčné schopnosti, svoje hudobné preferencie, ale aj vnímanie produkovanej či počúvanej hudobnej, hudobno-dramatickej produkcie.

Je potrebné vytvárať podmienky pre zvládnutie základných technologických postupov produkcie a prezentácie hudby, jej dokumentácie.

Ciele predmetu hudobná výchova sú formulované komplexne no zároveň konkrétne a čitateľne, aby sa dali v jednotlivých komponentoch jasne identifikovať, pomenovať, plniť a vyhodnotiť. Hlavné ciele sú vo svojej postupnosti dosahovania vyjadrené a zapracované do cieľov jednotlivých cyklov. Spolu s obsahmi sú orientované na žiaka v individuálnej i kolektívnej práci s hudbou. Zvládnutie obsahov komponentov nie je cieľom, ale prostriedkom rozvoja hudobných spôsobilosti (schopností, zručností a návykov) a celostnej osobnosti žiaka.

Zážitkové a hrové aktivity sú vnímané ako prostriedok, ktorý zefektívňuje rozvoj spôsobilostí, praktických skúseností a získavanie poznania. Žiak je v tomto ponímaní v priamom kontakte s hudbou, je aktívnym nielen pri produkcii, ale aj pri jej vnímaní a stvárňovaní, a tak nie je len jej pasívnym poslucháčom, ale stáva sa jej spolutvorcom a spoluhráčom. Učiteľia majú vytvorený väčší priestor pre využívanie aktívnych a tvorivých prístupov v hudobnej výchove. Aj keď komponenty sú pomenované klasicky a kvôli učiteľom jasne a zrozumiteľne, očakávame, že prístupy k hudobnému obsahu v nich budú tie inovatívne, na hudbu budú nazerať aj učiteľia aj žiaci v komplexnosti jej prejavov aj rôznorodosti interpretačnej tvorby aj stvárňovania.

Očakávame, že učiteľia sa vyvarujú preferovania nadobúdania poznatkov a využívania nehudobných činností v rámci vyučovacej jednotky hudobnej výchovy. Získavanie poznatkov o hudbe vyplynie prirodzene z vhodne naplánovanej a usmerňovanej činnosti žiaka učiteľom v rámci vyššie uvedených komponentov. Zároveň hudobno - teoretické poznanie bude mať predovšetkým aplikačný charakter, bude vychádzať z činnosti, z priameho kontaktu s hudbou a späť v kvalitnejšej podobe smerovať znovu do činnosti.

V jednotlivých **cykloch** je naznačený predovšetkým postupne, **špirálovite** sa meniaci prístup k hudbe, jej tvorbe – produkcii, počúvaniu aj vyjadrovaniu, aby žiaci postupne pochopili na akom princípe vzniká a funguje hudba, naučili sa ju tvoriť, počúvať a stvárňovať. Vychádzame s poznania, že v rámci jednotlivých cyklov sa mení vzťah aj prístup žiakov k hudbe, že s pribúdajúcim vekom sa menia ich hudobné preferencie a záujmy, aj podoba hudobných schopností a zručností.

Učiteľ môže slobodne pracovať s učebnými obsahmi a môže ich vhodne kombinovať aj medzi jednotlivými komponentami. Zároveň zdôrazňujeme, že nejde o hromadenie ani preferovanie množstva hudobno-teoretických poznatkov, pojmov či faktov, ale hlavne o využívanie vhodných a rôznorodých prístupov k hudbe, zameraných na aktívne muzicírovanie a elementárnu hudobnú tvorbu, ktoré vedú k pochopeniu procesov vzniku a existencie hudby v živote žiaka i v spoločnosti vôbec. Teoretické poznatky majú slúžiť ako východisko k lepšiemu porozumeniu a interpretácii hudby. Uvedené meniace sa prístupy k hudbe rešpektujú nielen psychologické zákonitosti zrenia žiakovej osobnosti, ale aj postupné nadobúdanie

a skvalitňovanie schopností, zručností i skúsenosti žiakov s práce s hudbou, ich meniace sa postoje a hudobné preferencie v jednotlivých cykloch. Radosť z muzicírovania, poznávania a poznania by mala byť samozrejším vyústením činnosti, mala by byť pre žiaka tiež zážitkom. Aj keď sa postupne oslabuje pozícia aktivít produkčného charakteru a sú žiakmi viac preferované aktivity, v ktorých sa hudba prijíma a stvára, to neznamená, že komponenty spev a hra na hudobnom nástroji sa úplne vytratia z hodín hudobnej výchovy.

Učiteľ nie je determinovaný existujúcimi ani budúcimi učebnicami hudobnej výchovy. Jednotlivé piesne a hudobné obsahy si môže dopĺňať resp. zamieňať vlastným vhodným hudobným materiálom, napr. regionálnymi detskými ľudovými piesňami, ľudovými piesňami, ľudovými pohybovými hrami, použiť súčasnú, resp. aktuálnu autorskú tvorbu pre deti, môže sa spätne vrátiť k už využívanému hudobnému obsahu a pracovať s ním v rámci iného komponentu, resp. v učebnici, ktorú má aktuálne k dispozícii, naznačené činnosti preskočiť.

Do jednotlivých komponentov sú zapracované aj **prierezové gramotnosti**. Ide hlavne o digitálnu gramotnosť v podobe zodpovedného a bezpečného využívania digitálnych technológií a médií na umeleckú a estetickú komunikáciu, dokumentáciu či tvorbu hudby, sociálna a emocionálna gramotnosť, v snahe naučiť žiakov kooperovať, byť empatický, schopný sebareflexie aj zodpovedného konania pri tvorbe, prijímaní, vyjadrovaní a integrácii hudby vo vlastnej societe aj spoločnosti. Významnou mierou boli do predmetu hudobná výchova zakomponované obsahy regionálnej výchovy a tradičnej ľudovej kultúry Slovenska s cieľom naučiť žiakov hodnotiť, oceňovať a chrániť národné hudobné dedičstvo ako súčasť vlastnej kultúrnej identity. Venujeme pozornosť aj rozvoju metakognitívnych spôsobilostí žiaka a schopnosť aktívne spájať poznatky a vedomosti z rôznych oblastí vzdelávania a poznávania.

2. Ako „čítať“ vzdelávacie štandardy?

Hudobnú výchovu tvorí 5 komponentov: **Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Pohybové vyjadrenie hudby, Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby**, ktoré svojím charakterom vyjadrujú tri činnostné prístupy k hudbe (**počúvanie, produkcia aj vyjadrovanie a stvárňovanie**). Žiadny z uvedených komponentov, ale aj prístupov k hudbe nemá dominantné postavenie a žiaden z komponentov nefunguje (nie je účinný) izolovaný od ostatných. Je potrebné vyvážené uplatňovať všetky tri prístupy k hudbe (počúvanie, produkcia aj vyjadrovanie a stvárňovanie) aj rovnomerne uplatňovať obsahy všetkých komponentov, nakoľko v pedagogickej praxi často dochádza k preferovaniu niektorých činnosti – komponentov a iné ostávajú v úzadí, resp. sú realizované len ojedinele. Ten istý hudobný materiál v podobe obsahu môže učiteľ využiť vo všetkých komponentoch podľa jeho zámeru s ohľadom na dosahovanie [štandardov](#).

Spev je východiskom hudobnej produkcie. Je neodlučiteľne spätý a podmienený počúvaním, nakoľko žiak koriguje svoj výkon a používa výrazové prostriedky hudby na základe sluchovej percepcie. Spev môže byť východiskom k pohybovému vyjadreniu hudby, avšak rytmické pohyby môžu byť i pomôckou pri tvorbe zručností v oblasti spevu.

Hra na hudobných nástrojoch je samostatným komponentom, ktorého zmyslom je zmocnenie sa zvukovej podstaty okolitých objektov, elementárnych hudobných nástrojov a usmernenie týchto vlastností za účelom tvorby hudby v podobe sprievodu k piesni (od rôznych rytmických podôb cez melódiu až k jednoduchým harmonickým sprievodom), i k tvorbe inštrumentálnych miniatúr (predohra, medzihra, dohra, zvukomalebné vyjadrenie mimohudobného obsahu a pod. Pri práci s týmto komponentom sa zároveň vytvára veľký priestor pre uplatnenie nástrojových zručností žiakov, ktorí sami doma muziciujú, resp. navštevujú ZUŠ.

Počúvanie hudby je prítomné vo všetkých komponentoch, jednak ako východisko korekcie vlastnej hudobnej produkcie, jednak ako východisko k tvorbe zručností v oblasti vyjadrovania a stvárňovania hudby, jej vyjadrovacích prostriedkov a mimohudobných obsahov. Aktívne počúvanie hudby umožňuje do počúvanej hudby vstupovať v zmysle produkcie, ale hlavne vytvára priestor pre vyjadrovania a stvárňovanie hudby. Počúvanie hudby, aby bolo vyhodnotiteľné, musí byť späté s iným komponentom aj východiskami a komplexným prístupom k poňatiu umeleckej gramotnosti.

Pohybové vyjadrenie hudby je úzko späté s počúvaním hudby, prípadne so spevom. V rámci pohybového vyjadrovania ide o usmernenie pohybov tela do zmysluplných reakcií na hudbu. Od jednoduchých rytmických pohybov, hrou na tele (ktorú môžeme vnímať aj ako súčasť komponentu Hra na hudobných nástrojoch), tanec - ako štruktúrovaný celotelový pohyb až po voľnopohybovú interpretáciu počutej hudby. Tu sa otvára možnosť integrácie aj obsahov vzdelávacej oblasti Zdravie a pohyb.

Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby predstavuje integráciu všetkých vyššie uvedených komponentov a to prostredníctvom jednoduchých symbolických pohybových vyjadrení počúvanej/tvorenej hudby až po komplexné hudobno-dramatické celky obsahujúce **všetky** umelecké vyjadrovacie prostriedky. Tento komponent je priestorom pre integráciu vzdelávacích obsahov Výtvarnej výchovy a Slovenského jazyka a literatúry a ďalších. Aj keď sú obsahové štandardy vyjadrené v podobe pojmu, nejde o pojem, ktorý má žiak vedieť, osvojiť si, ale uvedený pojem pomenúva obsah: hudobnú formu, žáner, vyjadrovací prostriedok, ale aj hudobno-teoretický poznatok a pod., s ktorým má, resp. môže učiteľ pracovať, aby smeroval k dosiahnutiu výkonového štandardu. V obsahovom štandarde sú pomenované aj činnosti a procesy, nie však metódy akými má byť realizovaná činnosť. Voľba metódy je na učiteľovi v závislosti od komponentu a výkonovej úrovne žiakov.

Obsahový štandard a jeho uplatnenie v ŠkVP nechápeme ako celok (rozumej celú vetu od veľkého písmena po bodku). Z obsahového štandardu je potrebné vyselektovať a zvoliť tie činnosti či pojmy, ktoré učiteľ pri dosahovaní výkonu a plnení cieľa reálne na danej vyučovacej hodine uplatní. Obsah nie je pojmom, ktorý má žiak vedieť definovať, ale prostriedkom, s ktorým má narábať pre dosiahnutie výkonových štandardov. Ak je obsah v podobe pojmu je potrebné ho spoznať a pochopiť – uchopiť prostredníctvom aktívnej činnosti. Obsahy jednotlivých komponentov sa môžu uplatniť aj pri iných komponentoch a to zmenou prístupu k ich obsahu.

Výkonové štandardy sú vyhodnotiteľné a zjavné, nie všetky sú zvládnuteľné na začiatku cyklu, mnohé z nich sú vyjadrené cez dva výkony, ktoré sú realizované samostatne, v mnohých prípadoch prvý podmieňuje druhý napr. *Orientovať sa v symbolickom a notovom zápise a následne Hrať podľa symbolického a notového zápisu*. Po zvládnutí symbolického zápisu prechádza učiteľ k notovému zápisu, ako štandardizovanej podobe symbolického zápisu.

Ich zvládnutie však nie je podmienené jednou vyučovacou jednotkou. Uvedené výkony sa na základe opakovania skvalitňujú, zdokonaľujú, nadobúdajú vyššiu kvalitu v celom cykle a mnohé z nich sa objavajú aj nasledujúcom cykle, napriek tomu, že majú takmer identickú dikciu v kurikulárnom dokumente. Predpokladáme však vyššiu kvalitu uplatnených zručností žiakov, resp. zvládnutie náročnejšieho obsahu.

V prípade hudobnej výchovy odporúčame v rámci jednej vyučovacej jednotky resp. témy uplatniť (dosahovať, napĺňať, realizovať) aj viac výkonových štandardov, vyučovacia hodina tak rôznorodým prístupom k hudbe a vhodnou tematickou prepojenosťou bude pre žiakov zaujímavejšia a pohľad na hudbu komplexnejší.

Pri práci s výkonovým štandardom je vhodné vychádzať z charakteristiky komponentu a cieľov v danom cykle, ktorý daný výkon zachytávajú komplexnejšej podobe. Pri výbere výkonového štandardu je nutné reflektovať úroveň už dosiahnutej úrovne spôsobilosti žiakov, nazerať komplexne na uvedený výkon, hľadať možnú integritu s výkonom v inom komponente a tak smerovať k splneniu cieľa v cykle aj hlavného cieľa predmetu.

Na dosiahnutie určitého výkonu v rámci komponentu môže byť využitý ponúknutý rámcový obsah, ktorému konkrétnu podobu dá učiteľ. V tom je jeho slobodný výber aj zodpovednosť. Učiteľ musí sám postriechnúť **výkonové aj obsahové prieniky medzi komponentmi**, a na základe poznania miery hudobnosti žiakov, ich výkonovej úrovne, hudobných preferencií a záujmov kombinovať obsahy aj výkony viacerých komponentov.

Je potrebné sa vyvarovať preferovaniu nadobúdania poznatkov a minimalizovať využívanie **nehudobných činností** na hudobnej výchove. Poznanie o hudbe, hudobno-teoretické poznatky vyplynú prirodzene z činnosti vhodne usmerňovanej a riadenej učiteľom. Hudobno - teoretické poznanie má predovšetkým **aplikačný charakter**, vychádza z činnosti, z priameho kontaktu s hudbou a spätne v kvalitnejšej podobe smeruje do činnosti čím ju následne aj obohacuje o nové podoby. Gradácia sa objavuje nielen vo výkone, ale hlavne vo zvládaní náročnejšieho obsahu.

Príklad:

Uplatnenie hlavného cieľa HV v komponente SPEV a gradácia výkonového štandardu.

Hlavný cieľ predmetu:

Uplatňovať základné hudobné spôsobilosti (schopnosti, zručnosti a návyky) v oblasti spevu, hry na hudobných nástrojoch, počúvania hudby, hudobno-pohybového, hudobno-dramatického, verbálneho a vizuálneho vyjadrovania a spájania hudby rôznymi spôsobmi, prístupmi, prejavmi a prezentáciami.

Gradácia výkonového štandardu.

- *Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom (1 cyklus).*
- *Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky), pamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu (2 cyklus).*
- *spievať v primeranej hlasovej polohe, vedome uplatňovať zásady hlasovej hygieny v hovorenom i spievanom prejave s prihliadnutím na mutačné obdobie žiakov(3 cyklus).*
- *spievať a capella i so sprievodom hudobného nástroja alebo hudobného podkladu (3 cyklus).*

SPEV – gradácia obsahového štandardu

- *Spievanie hlasových modelov, riekaniek, dialogických hier, detských piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, miestne a regionálne ľudové) v durových i molových tóninách. (1 cyklus).*
- *Spievanie hrových hlasových modelov, melodizovaných útvarov ľudovej slovesnosti, piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, regionálne ľudové, piesne národnostných menšín, sociálnych skupín, populárne, kánon, melodické ostinato a i.) v rôznych tóninách (2 cyklus).*
- *Interpretovanie piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, regionálne ľudové, piesne národnostných menšín, sociálnych skupín, inonárodné i populárne piesne) (3 cyklus).*

Hlavný cieľ predmetu:

Uplatňovať základné hudobné spôsobilosti (schopnosti, zručnosti a návyky) v oblasti spevu, hry na hudobných nástrojoch, počúvania hudby, hudobno-pohybového, hudobno-dramatického,

verbálneho a vizuálneho vyjadrovania a spájania hudby rôznymi spôsobmi, prístupmi, prejavmi a prezentáciami.

Transformácia cieľa do výkonových štandardov a komponentov jednotlivých cyklov

1. cyklus

- *Sluchom identifikovať zvuk a tón, hlasom, hrou na tele a hrou na hudobných nástrojoch realizovať základné vlastnosti tónu (výška, sila, farba, dĺžka).*
- *Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom.*
- *Hrať rytmicko-melodické modely, sprievody, uplatniť ich pri vyjadrení charakteru piesne a hudby.*
- *Identifikovať a aplikovať vyjadrovacie prostriedky hudby pri speve, hre na hudobných nástrojoch, pri počúvaní hudby aj pohybovom a dramatickom vyjadrovaní hudby.*
- *Vyjadriť pocity z počúvanej aj produkovanej hudby verbálne, spontánnym pohybom aj inými umeleckými prostriedkami.*
- *Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku postáv príbehu hlasom, pohybom, rytmickými, melodickými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.*

- *2. cyklus Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky), pamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu.*
- *Identifikovať a aplikovať výrazové prostriedky hudby pri speve a hre na hudobných nástrojoch.*
- *Hrať na rôznorodých elementárnych hudobných nástrojoch jednoduché rytmické a melodické modely, hrať v malých inštrumentálnych zoskupeniach. Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.*
- *Vyjadriť mimohudobný obsah (dej, predstavy, charakteristiku postáv príbehu) hlasom, pohybom, dramaticky, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.*

3. cyklus Interpretovať piesne a krátke skladby s primeraným výrazom.

- *Využívať nadobudnuté poznatky a skúsenosti pri tvorbe, interpretácii, zaznamenávaní, spracovaní a upravovaní záznamu digitálnymi technológiami vo všetkých komponentoch v spojení s ostatnými druhmi umenia.*

Hlavný cieľ predmetu a jeho implementácia do cieľov jednotlivých cyklov:

Byť tvorivý, kooperovať, byť empatický, schopný sebareflexie aj zodpovedného konania pri tvorbe, prijímaní, vyjadrovaní a integrácii hudby vo vlastnej komunite aj širšej spoločnosti.

1. cyklus

- *Spolupracovať pri tvorbe aj stvárňovaní hudby, vyjadriť sa k výsledku vlastnej i skupinovej činnosti.*

2. cyklus

- *Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.*
- *V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.*
- *Spoznávať hudobné prejavy a preferencie vo vlastnej rodine a miestnej komunite.*

3. cyklus

- *Analyzovať a hodnotiť umeleckú a interpretačnú kvalitu produkovanej aj počúvanej hudby na základe primeranej argumentácie a poznania.*
- *V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť svoje pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.*

Tvoriť, improvizovať, vytvoriť hudobné predstavenie v spojení s inými druhmi umenia a oblasťami vzdelávania vychádzajúc z individuálnych možností každého žiaka a podmienok školy

- *Hodnotiť, oceňovať a chrániť národné hudobné dedičstvo aj rôzne podoby globálnej kultúry ako súčasť vlastnej kultúrnej identity.*

Oceňovať hudobné dedičstvo iných kultúrnych spoločností.

2. cyklus

- *Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.*
- *Spoznávať hudobné prejavy a preferencie vo vlastnej rodine a miestnej komunite.*

3. cyklus

- *Analyzovať a hodnotiť umeleckú a interpretačnú kvalitu produkovanej aj počúvanej hudby na základe primeranej argumentácie a poznania.*
- *Poznať významné diela a hudobné prejavy slovenskej a svetovej hudobnej kultúry, podoby ľudovej hudobnej kultúry Slovenska, kultúry etník a národností ako prostriedku interkultúrnej komunikácie a vzájomného porozumenia.*
- *V úzkom prepojení na znejúcu hudbu reflektovať rozmanitosť umenia, vnímať vzťahy medzi druhmi umenia.*

Príklad rozvrhnutia hlavného cieľa predmetu do cieľov v jednotlivých cykloch:

Slobodne prejavovať a uplatňovať umeleckú a hudobnú gramotnosť pri napĺňaní osobných kultúrnych potrieb a životných cieľov.

Ciele v jednotlivých cykloch

1. cyklus

- *Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom.*
- *Hrať rytmicko-melodické modely, sprievody, uplatniť ich pri vyjadrení charakteru piesne a hudby.*
- *Vyjadriť pocity z počúvanej aj produkovanej hudby verbálne, spontánnym pohybom aj inými umeleckými prostriedkami.*

2. cyklus

- *Spievať vo vhodnej hlasovej polohe, imitačne aj podľa notového zápisu (fonogestiky), pamäti, rôznorodý piesňový repertoár vrátane jednoduchého dvojhlasu.*
- *Hrať na rôznorodých elementárnych hudobných nástrojoch jednoduché rytmické a melodické modely, hrať v malých inštrumentálnych zoskupeniach.*
- *Komunikovať a hodnotiť vlastné prijímanie hudby, interpretovať hudbu verbálne, pohybom aj inými umeleckými prostriedkami, prijímať odlišnosť vnímania a interpretácie iných.*
- *Vyjadriť mimohudobný obsah (dej, predstavy, charakteristiku postáv príbehu) hlasom, pohybom, dramaticky, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.*

3. cyklus

- *Interpretovať piesne a krátke skladby s primeraným výrazom.*
- *V procese tvorby a interpretácie hudby spolupracovať v skupine, v kolektíve, vyjadriť svoje pocity, hodnotiť proces vlastnej tvorby, prijímania a stvárňovania hudby.*
- *Analyzovať a hodnotiť umeleckú a interpretačnú kvalitu produkovanej aj počúvanej hudby na základe primeranej argumentácie a poznania.*
- *Tvoriť, improvizovať, vytvoriť hudobné predstavenie v spojení s inými druhmi umenia a oblasťami vzdelávania vychádzajúc z individuálnych možností každého žiaka a podmienok školy.*

Príklad cieľa v 1. cykle a jeho uplatnenie vo výkonových štandardoch jednotlivých komponentov

Vyjadriť dej, náladu, charakteristiku postáv príbehu hlasom, pohybom, rytmickými, melodickými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

Výkonové štandardy:

- *uplatňovať individuálne dispozície, farbu a charakter vlastného hlasu v tvorivých hrách, hlasom experimentovať a improvizovať,*
- *experimentovať s farbou znenia hudobného nástroja a zvukomalebne vyjadriť mimohudobný obsah (napr. pocity, predstavy, náladu, charakter postavy),*
- *vyjadriť dej, náladu, charakteristiku mimohudobných obsahov, literárnej predlohy hlasom, pohybom, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku,*
- *tvoriť zvukomalbu k rôznym príbehom a situáciám,*
- *stvárníť obsah, charakter a formu piesne či riekanky, fragmenty ľudových hudobno-pohybových hier prostriedkami hudobnej dramatiky.*

Komponent	Obsahové štandardy
Spev	Objavovanie možností vlastného hlasu, dotváranie príbehov a situácií prostredníctvom zvukomalby hlasom.
Hra na hudobnom nástroji	Hra na elementárnych hudobných nástrojoch, experimentovanie s farbou znenia hudobného nástroja.

Hudobno-dramatické stvárnenie hudby	Dramatické stvárňovanie riekaniiek, piesní, básni, rozprávok, ľudových hudobno-dramatických hier. Uplatňovanie dialogických hier, zvukomaľby, využívanie okolitých objektov a rekvizít, v dramatických obrázkoch alebo príbehoch.
-------------------------------------	--

Cieľ

Identifikovať a aplikovať vyjadrovacie prostriedky hudby pri speve, hre na hudobných nástrojoch, pri počúvaní hudby aj pohybovom a dramatickom vyjadrovaní hudby.

Výkonové štandardy:

- uplatňovať individuálne dispozície, farbu a charakter vlastného hlasu v tvorivých hrách, hlasom experimentovať a improvizovať,
- experimentovať s farbou znenia hudobného nástroja a zvukomalebne vyjadriť mimohudobný obsah (napr. pocity, predstavy, náladu, charakter postavy),
- charakterizovať základné výrazové prostriedky hudby,
- spontánnym a koordinovaným pohybom vyjadriť charakter, formu, tempo, metrum, rytmus a dynamiku počúvanej alebo produkovanej hudby,
- vyjadriť dej, náladu, charakteristiku mimohudobných obsahov, literárnej predlohy hlasom, pohybom, hudobnými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku.

Komponent	Obsahové štandardy
Spev	Spievanie detských piesní rôzneho druhu a žánru. Objavovanie možností vlastného hlasu.
Hra na hudobnom nástroji	Experimentovanie s farbou znenia hudobného nástroja, vytváranie elementárnych hudobných a zvukových miniatúr.
Počúvanie hudby	Nachádzanie totožnosti, podobnosti a kontrastu výrazových prostriedkov (melódia, rytmus, tempo, dynamika) a hudobnej formy znejúcej hudby.
Hudobno-pohybové stvárnenie hudby	Umocňovanie hudobného vnímania a zážitku pohybovou interpretáciou hudby.

Hudobno-dramatické stvárnenie hudby	Dramatické stvárňovanie riekaniek, piesní, básni, rozprávok, ľudových hudobno-dramatických hier.
-------------------------------------	--

Poznámka:

Je na voľbe učiteľa, ktorý komponent, jeho výkon a obsah zvolí ako prvý, resp. súbežne dva, napríklad počúvanie a spev, pri počúvaní hudby identifikujú - pomenujú vyjadrovací prostriedok, v speve aplikujú daný výrazový prostriedok, resp. pri počúvaní identifikujú a pohybom stvárnia vyjadrovací prostriedok hudby.

PRACOVNÁ VERZIA

3. Ako pracovať so vzdelávacími štandardmi pri tvorbe učebných osnov?

Ukážka cieľa v 1. cykle a jeho transformácia do výkonových štandardov komponentov Spev a Hra na hudobnom nástroji, prelínanie obsahového štandardu u oboch komponentov.

Cieľ:

Spievať rôznorodé piesne v skupine, aj s inštrumentálnym sprievodom

Žiak vie/dokáže: Výkonový štandard

- *ovládať na elementárnej úrovni svoj hlas – spievať primerane po melodickú, rytmickú aj výrazovú stránku, v primeranej hlasovej polohe (c1–c2), pamäti,*
- *prírodzene uplatňovať elementárnu hlasovú techniku a zásady hlasovej hygieny*
- *v reči i v speve, spievať v kolektíve, v menšej skupine, a capella i so sprievodom hudobného nástroja, udržať melodickú líniu, reagovať na taktovacie gestá učiteľa,*
- *hrať na hudobnom nástroji v primeranom tempe, technicky správne, sám i v skupine, podľa gesta učiteľa,*
- *vytvárať rytmické a melodické miniatúry, hrať elementárne hudobné sprievody;*
- *orientovať sa v symbolickom aj v notovom zápise,*
- *byť súčasťou spoločnej hry, spolupracovať pri hre.*

Komponent	Obsahové štandardy
Spev	<p>Spievanie hlasových modelov, riekaniek, dialogických hier, detských piesní rôzneho druhu a žánru (autorské – umelé, slovenské ľudové, miestne a regionálne ľudové) v durových i molových tóninách.</p> <p>Rozvíjanie elementárnych speváckych návykov, spevu legato a v primeranej dynamike, zjednocovanie spoločného spevu.</p>
Spev	<p>Pri praktických činnostiach osvojovanie hudobnej abecedy a rytmických hodnôt: osminová, štvrtová, polová nota a pomlčka, ich rôzne kombinácie, príslušné rytmické slabiky, 2/4, 3/4 takt, tónový priestor v dur: 5.-3.; 5.-6.-5.-3.; 5.-3.-1. a 5.-4.-3.-2.-1. stupňa durovej stupnice (C dur), príslušné solmizačné slabiky, ľubovoľné gestá znázorňujúce výšku tónu a postup melódie alebo fonogestika.</p>
Hra na hudobnom nástroji	<p>Hra na elementárnych hudobných nástrojoch: Orffov inštrumentár, regionálne detské ľudové hudobné nástroje, zvukové hračky, vlastnoručne vyrobené hudobné nástroje, okolité zvukové objekty, prírodný materiál.</p> <p>Hra podľa grafickej partitúry aj z notového zápisu osminové, štvrtové hodnoty, hra sprievodov k piesňam, riekankám aj tancom.</p> <p>Vytváranie predohier, medzihier, dohier.</p>

Poznámky:

Prírodnou súčasťou spevu piesní rôzneho druhu je **práca s hlasom** v podobe dychových cvičení, **hier s hlasom** a **dychom, hlasovej rozcvičky, experimentovania s hlasom**. Učiteľ pri speve využíva **gestá** – pokyny na spoločný začiatok spievania, ale aj gestá zachytávajúce výškový priebeh hudby – melódie. Gestá vizualizujú hudbu a rozvíjajú hudobnú predstavivosť, ktorá je základom pri rozvoji intonačných spôsobilostí, ale aj hudobno-teoretických poznatkov v podobe notového písma.

Intonačné stupne 5. – 3. stupeň a solmizačné slabiky so-mi, najprv imitačne spievať v podobe riekanky či vokálnej dialogickej hry, k spevu pridáme gestá, spievanie slov a slovných spojení podľa gestá či grafického znázornenia, premena spievaného slova na solmizačné slabiky. Po zvládnutí prvého kroku, podľa miery zvládnutia a pochopenia žiakmi pridávame ďalší 5.-6.-5.-3. stupeň (viď [ŠVP](#)). Ak to zvládnú v 1. ročníku je to dobré, ak nie, na zvládnutie je ešte priestor v rámci celého cyklu.

Pri rytmizácii slov a slovných spojení (pri vytváraní inštrumentálneho sprievodu) cez hru so slabikou vyvodzujeme rytmické slabiky pre štvrtovú a osminovú notu (tá, ti-ti). Až následne ju pomenujeme a prezentujeme jej podobu v notovom písme. Tie sa následne začínajú uplatňovať v hre na hudobnom nástroji najprv v symbolickej a následne v štandardizovanej podobe v notovom písme.

Ukážka možnosti rozvinutia obsahu do ŠkVP – do učebných osnov a prepojenie s výkonovým štandardom

1. cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
Detská autorská pieseň (napr. Ťuki, ťuki ťukalo) hlasové a dychové cvičenia ***, experimentovanie s hlasom a s farbou znenia hudobného nástroja.	Spievať primerane po melodickej i rytmickej stránke, experimentovať s hlasom, s farbou hudobného nástroja, stvárniť obsah piesne,
Zámerne počúvanie rôznorodnej hudby (V. Trojan Kuriatko a slon), objavovanie mimohudobného obsahu, pohybová interpretácia hudby.	Identifikovať zvuk, tón, verbálne a spontánnym pohybom vyjadriť charakter hudby,
Ľudová hudobno-pohybová hra napr. Mám ručníček mám alebo My sme sestry veselé, dialogická hra, imitovanie pohybu v hudobno-pohybových hrách.	Spievať primerane po melodickej a rytmickej stránke, v kolektíve, a capella, imitovať pohyb v hudobno-pohybových hrách so spevom
Spievanie riekaniek (voľný výber), hra na tele, symbolický notový zápis, štvrtová, osminová nota (tá, ti-ti), hra sprievodu podľa grafickej partitúry.	Na elementárnej úrovni rytmizovať a melodizovať reč, hrať podľa grafickej partitúry sprievod k riekanke.
Detská ľudová pieseň (podľa výberu miestna regionálna pieseň), prirodzený tanečný pohyb, prísunový krok do strán.	Spievať primerane po melodickej a rytmickej stránke, so sprievodom hudby, zapamätať si sled tanečných krokov v jednoduchej choreografii.
Spievanie dialogických hier, využívanie vlastného tela ako rytmického nástroja (hra na tele), slovné spojenia, rytmická štruktúra slova, hra na elementárnych hudobných nástrojoch	Na elementárne úrovni rytmizovať a melodizovať reč, tvoriť odpovede na spievané otázky, imitovať pohyb, hrať na rytmických nástrojoch,
Pri počúvaní rozlišovanie a určenie vokálnej a inštrumentálnej hudby (napr. E. Suchoň: Varila myšička kašičku a Maličká som – klavírna podoba, identifikovanie	Charakterizovať základné výrazové prostriedky, pohybom vyjadriť mimohudobný obsah počúvanej hudby, spievať v kolektíve.

vybraných hudobných nástrojov, spievanie a pohybové stvárnenie riekaniek.	
---	--

***Pri komponente **Spev**, nie je nevyhnutné vpisovať v podobe obsahového štandardu do ŠkVP- časovo-tematického plánu pri nácviku piesne dychové a hlasové cvičenia v podobe rozcvičiek. Z metodického hľadiska je jasné, že uvedené rozcvičky predchádzajú samotnému nácviku piesne.

2. Cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
Rytmizovanie a melodizovanie slovných spojení, rytmický dvojhlas, tónový priestor C-dur - solmizačné slabiky, hranie osminových, štvrtových a polových hodnôt a pomlčiek z nôt	Rytmizovať a melodizovať reč v známom tónovom priestore (C-dur), hrať a vytvárať malé hudobné celky, hrať podľa notového zápisu
Slovenská ľudová pieseň XY, hra podľa notového zápisu, jednokročkový, dvojkročkový pohyb.	Spievať v skupine, udržať melodickú líniu v jednohlase, hrať hudobné sprievody samostatne, napodobňovať typické tanečné prvky.
Určovanie funkcie a charakteru počúvanej hudby (P.I. Čajkovskij Kvetinový valčík z baletu Luskáčik), vyjadrovanie mimohudobného obsahu pohybom.	Identifikovať typy inštrumentálnej hudby a jej funkcie, reagovať pohybom na metroritmickú štruktúru skladby.
Populárna pieseň (XY), spievanie v kolektíve so sprievodom hudobného nástroja, vytváranie sprievodov k piesni, improvizovaný beatbox.	Spievať v kolektíve so sprievodom hudobného nástroja, hrať hudobné sprievody, byť súčasťou spoločnej hry, reagovať pohybom na metroritmickú štruktúru hudby.

3.cyklus	
Obsahový štandard	Výkonový štandard
Aktívne počúvanie skladby XY, identifikovanie nástrojového obsadenia, štruktúry a formy, uplatňovanie voľného pohybu vo väzbe na počúvanú hudbu,	Identifikovať nástrojové obsadenie, štruktúru a formu skladby, koordinovaným a neštrukturovaným pohybom interpretovať hudobné a mimohudobné obsahy počúvanej skladby.
Interpretovanie populárnej piesne spevom XY, elementárne komponovanie, inštrumentálny sprievod, slovná reflexia hudobného výsledku.	Spievať so sprievodom hudobných nástrojov triednej kapely a hudobného podkladu, komponovať a hrať sprievod na nástroji v primeranom tempe s dynamikou, reflektovať hudobný výsledok, (seba) korekcia,
Spievanie regionálnej ľudovej piesne, adaptovanie tanca k piesni XY, využívanie tanečnej funkcie ľudovej hudby.	Spievať a capella i so sprievodom hudobného nástroja, uplatňovať prvky tradičného regionálneho ľudového tanca, identifikovať štýlové znaky ľudovej hudby.
Hra v triednom ansámblí, rytmizovanie a melodizovanie básnických textov, rytmický dvojhlas, kooperovanie, rozvíjanie spoločnej hry, slovná reflexia hudobného výsledku.	Aktívne a efektívne spolupracovať na príprave hudobného projektu, rytmizovať a melodizovať reč, reflektovať hudobný výsledok.

Rámcove orientovanie sa v typológii umeleckých štýlov, vyjadrovanie vlastných vkusových hudobných preferencií podporených primeranou argumentáciou.	Identifikovať štýlové znaky počúvanej hudby, vyjadriť zážitok z počúvanej hudby s využitím primeranej argumentácie, prezentovať svoje vkusové preferencie v oblasti hudby, rešpektovať preferencie iných.
Využívanie vlastného hlasu a hudobných nástrojov pri tvorbe hudobno-dramatického celku.	Vytvárať hudobno-dramatické celky na rôzne námety, uplatňovať individuálne dispozície hlasu v tvorivých hrách s hlasom, elementárne improvizovať na hudobnom nástroji.

PRACOVNÁ VERZIA

4. Ako dosahovať výkonové štandardy resp. ciele vzdelávacej oblasti priamo vo vyučovaní – praktické ukážky

ŠVP v predmete hudobná výchova nie je koncipovaný tematicky, t.j. neuvádza témy. To však nevylučuje možnosť **vypracovať ŠKVP do podoby tém**, ktoré nie sú limitované jednou vyučovacou jednotkou. Témou však nemyslíme uvedenie názvu piesne alebo skladby na počúvanie. Témam nesmie chýbať možnosť komplexného poňatia hudby vo všetkých jej podobách. Napr. v téme **Ľudová pieseň** sa vyskytnú výkony spievať ľudovú pieseň, ľudovú pieseň počúvať, pohybom aj dramaticky stvárňovať, objavovať jej pôvod, regionálne prvky aj funkcie, charakteristické prvky pre inštrumentálne sprievody a pod.

Téma **Čím sa mi prihovára hudba** – vyjadrovacie prostriedky hudby vo všetkých komponentoch, napr. tempo v počúvanej hudbe, tempo vyjadrené pohybom, tempo v speve piesní, hre na hudobnom nástroji a to cez vlastnú praktickú skúsenosť v podobe činnosti.

Príklad realizácie štandardov v rámci vyučovacej jednotky pre 1. cyklus vychádzajúci zo štandardov.

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Detská autorská pieseň (napr. Ťuki, ťuki ťukalo) hlasové a dychové cvičenia*** , experimentovanie s hlasom a s farbou znenia hudobného nástroja.	Spievať primerane po melodickej i rytmickej stránke, experimentovať s hlasom, s farbou hudobného nástroja, stvárniť obsah piesne,

1. Motivácia – hudobná alebo nehudobná. V 1. cykle vychádzame z hravosti žiakov a smerujeme k objavovaniu hudby. Motivácia smeruje k aktivizácii predstáv o zvieratách a imitácii zvukov, ktoré vydávajú. Motiváciou môže byť aj sluchová hra v podobe identifikácie zvukov zvierat, resp. počúvanie „spevu vtákov“ na školskom dvore.
2. Dychová a hlasová rozcvička v podobe hry s dychom a hlasom. Zachytené, identifikované zvuky imitujú dychom, pri dodržaní všetkých pravidiel pre dychové

cvičenia a plynulo prechádzajú do ich ozvučenia v podobe dialogickej hry na ozvenu, resp. voľnej improvizácie – rozcvičenia hlasu. Objavujú možnosti vlastného hlasu, imitujú hlasom zvuky, tie menia svoju podobu, sú ďaleko, blízko, vysoko, sú rozšantené a v závere sa zjednotia pri jednom modeli hlasovej rozcvičky.

3. Učiteľ interpretuje pieseň, ktorú bude nacvičovať, v našom prípade Ťuki, ťuki ťukalo. Po zaspievaní rozhovor, hľadá súvislosti s predchádzajúcou činnosťou, zvuky, ťukanie a pod. Možno sú nejaké zvukové momenty, ktoré sa v hre s hlasom neobjavili.
4. Nácviik piesne podľa spevu učiteľa, s využitím melodického nástroja pri nácviiku (v tomto štádiu hlavne pomoc pri hre melódie).
5. Hudobno-dramatické stvárnenie situácie „kuriatko vo vajíčku sa chce dostať von“ – zvinutie do podoby vajíčka a žiaci stvárňujú svoju predstavu, ako kuriatko pomaly uvoľňuje škrupinu – zovretie a dostáva sa von. Žiaci nespievajú, spieva a hrá len učiteľ, ktorý môže spev vhodne dramaticky obohacovať.
6. Hudobno-dramatické stvárnenie pohybom dotvoríme hrou na hudobnom nástroji. Žiaci vyberajú hudobný nástroj, nástroje (experimentujú, skúmajú farebnú podobu znenia), ktoré by vhodne dotvorili zvukovú podobu dramatického stvárnenia žiakmi vytvorenej kompozície. Spev piesne s dramatickým pohybovým stvárnením, doplnený o hru na hudobnom nástroji.
7. Reflexia - zhrnutie celého priebehu vyučovacej jednotky s ohľadom na hudobné činnosti a ciele. Žiaci vyjadrujú svoje hodnotiace postoje, nové nápady a pod.

Príklad, ako napĺňať realizáciu štandardov v rámci vyučovacej jednotky pre 3. cyklus

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Aktívne počúvanie skladby XY, identifikovanie nástrojového obsadenia, uplatňovanie voľného pohybu vo väzbe na počúvanú hudbu,	Identifikovať nástrojové obsadenie, koordinovaným a neštrukturovaným pohybom interpretovať hudobné a mimohudobné obsahy počúvanej skladby.

1. Motivácia – predovšetkým hudobná, pokiaľ nie je zámer pedagóga iný aj s ohľadom na trend integrácie vzdelávacích obsahov i realizácie medzipredmetových vzťahov. Vyhnúť sa pseudohudobným činnostiam (tajnička a pod.) Motivácia má viesť

k aktivizácii žiaka – k jeho činnosti. Súčasťou motivácie môže byť opakovanie, resp. opätovné počúvanie predošlých skladieb či spev piesní.

2. Aktivizácia – napr. sluchová rozcvička spojená s elementárnou analýzou počúvanej hudby (prehratie krátkych hudobných ukážok s rôznorodým nástrojovým obsadením, resp. vhodná kombinácia už známych skladieb **so skladbami neznámymi**, prípadne možno úplne nahradiť hrou učiteľa na rôzne nástroje, pričom žiaci majú zatvorené oči).
3. Získavanie nových zručností:
 - a. prvé počutie (novej) skladby (úseku) Promenáda M. P. Musorgského v originálnej klavírnej interpretácii spojené so všeobecnou úlohou „čo ste počuli?“ – spojenou s vyjadrením prvých dojmov a všetkých postrehov žiakov, ktoré sú determinované predchádzajúcou skúsenosťou a rozcvičkou.
 - b. Druhé počutie skladby (úseku) so zadefinovaním úloh (napr.: čo sa v skladbe opakuje?, čo sa mení? s ohľadom na plnenie cieľa).
 - c. Tretie počutie skladby v inštrumentácii M. Ravela spojené s úlohou identifikovať rozdiely oboch skladieb – nástrojové obsadenie, pôsobivosť, čo je podobné, čo je rozdielne, identifikovať koreláciu medzi nástrojmi a náladami, prípadne inými mimohudobnými obsahmi.
 - d. štvrté počutie skladby v inštrumentácii M. Ravela spojené s pohybovou hrou (alebo hrou na pantomímu – „*o hudbe nemôžeme nič povedať, môžeme len hýbať telom*“) – úlohou je vyjadriť charakter skladby voľným pohybom rúk (žiaci sedia na miestach, k vyjadreniu používajú len ruky, prípadne ako pomôcka môže slúžiť šatka, ktorú visiacu držia dvomi prstami – tento pohyb možno nahradiť akoukoľvek formou pohybu). Počúvanie a pohybovú interpretáciu môžeme fragmentovať podľa vopred pripravených úsekov a zisťovať dôvody, prečo žiaci používajú daný špecifický pohyb pre určitý úsek skladby (súčasťou je i diagnostika a reflexia), vedieme žiakov k sebavyjadreniu a argumentácii.
4. fixácia a opakovanie:

záverečné počúvanie skladby – celostné, spojené s voľným pohybom – tento pohyb možno graficky zaznamenať na papier prostredníctvom línie, bodov, farby a pod. – otvára sa možnosť prepojenia hudobnej a výtvarnej výchovy.
5. reflexia – súčasť každej časti vyučovania, záverečná reflexia predstavuje kombináciu **opakovania, hodnotenia, sebahodnotenia, sebakorekcie** a odporúčaní pre žiaka

v ďalšom napredovaní i pre učiteľa v ďalšom koncipovaní hodín a modifikácie obsahov i cieľov so zámerom naplnenia štandardov ŠkVP.

Príklad, ako napĺňať realizáciu štandardov v rámci vyučovacej jednotky pre 3. cyklus

Obsahový štandard	Výkonový štandard
Hra v triednom ansámblí, rytmizovanie a melodizovanie básnických textov, rytmický dvojhlas, kooperovanie, rozvíjanie spoločnej hry, slovná reflexia hudobného výsledku.	Aktívne a efektívne spolupracovať na príprave hudobného projektu, rytmizovať a melodizovať reč, reflektovať hudobný výsledok.

1. motivácia a aktivizácia: hudobná motivácia spojená s rytmickou rozcvičkou.

Úvodný rozhovor vedený v rytmických štruktúrach vychádzajúci z prirodzenej prozódie reči s možnými modifikáciami (možno využiť štýl modernej populárnej hudby - rap). Na základe dialogickej rytmickej hry učiteľ vytypuje verbálne obsahové témy, ktoré možno ďalej spracovať do komplexnej podoby hudobného projektu. Keďže pôjde o dialóg, je priam žiaduce implementovať do tejto hry rytmický sprievod vo forme ostináta realizovaný žiakmi (napr. hrou na tele), ktorý bude vytvárať metrický rámec pre priestoročas nevyhnutný k správne vnímaniu a interpretácie rytmických a hudobných špecifik žiackych textov.

2. Získavanie nových zručností: sčasti začatá už na začiatku vyučovacej jednotky uvedenej vyššie.

- a. hľadanie a identifikovanie obsahových tém atraktívnych pre žiakov, ktoré použili v predchádzajúcej časti,
- b. korekcia ich rytmickej štruktúry z hľadiska potrieb dosiahnutia výsledného produktu,
- c. vytypovanie témy pre jednotlivé časti projektu (v prípade piesne ide najmä o opakujúce sa časti – refrén a meniace sa časti - verziu).
- d. Vytypovanie častí, ktoré možno zmelodizovať. Hra na hľadanie melódie.
- e. Interpretovanie projektu po častiach – manipulácia – smerovanie k interpretovaniu celku.
- f. Interpretácia projektu – piesne ako celku.

- g. Doplnenie o rytmický sprievod hrou na tele – z úvodnej časti. Aplikácia.
 - h. Hľadanie možností o rozšírenie a obohatenie rytmického a melodického sprievodu a ich realizácia žiakmi. Identifikácia vhodných a dostupných hudobných nástrojov a zvukových objektov. Výber, tvorba a interpretácia vhodného hudobného materiálu pre konkrétneho žiaka s ohľadom na jeho možnosti a potenciál a pre každý nástroj s ohľadom na jeho zvukové možnosti. Manipulácia, korekcia, sebakorekcia, aplikácia.
3. Fixácia a opakovanie: záverečná interpretácia projektu ako celku.
 4. Reflexia – záverečná reflexia predstavuje kombináciu opakovania, hodnotenia, sebahodnotenia, sebakorekcie a odporúčaní pre žiaka v ďalšom napredovaní i pre učiteľa v ďalšom koncipovaní hodín a modifikácie obsahov i cieľov so zámerom naplnenia štandardov ŠkVP.

PRACOVNÁ ↘

5. Na čo sa vo vzdelávacej oblasti zamerať pri hodnotení?

Všetky módy existencie hudby obsiahnuté v komponentoch (Spev, Hra na hudobnom nástroji, Počúvanie hudby, Hudobno-pohybové vyjadrenie hudby, Hudobno-dramatické vyjadrenie hudby) majú rovnakú dôležitosť v rámci hodnotenia.

Predmet neodporúčame hodnotiť známkou.

Potrebné je zamerať sa na zručnosti žiaka v každom komponente a na ich kvalitu nielen vo výsledku resp. na konci cyklu, ale i v rámci procesu budovania konkrétnej zručnosti v prípade konkrétneho žiaka vo vzťahu k sebe samému. Určite sa nezameriavame na kvantitu zvládnutých artefaktov (počet zaspievaných a osvojených piesní, počet vypočutých skladieb a pod.), ale o podobu ich zmocnenia sa, ktorá bude zhmotnená vo výsledných a celoživotných zručnostiach.

Pri hodnotení je potrebné sledovať postojový rámec a prístup k najrôznorodejším hudobným činnostiam. Miera a podoby emocionálneho prežívania hudby a hudobných činnosti sú ťažko merateľné a nie vždy zjavné. Vzťah k hudbe a jej rôznorodým podobám sa formuje postupne. V 3. cykle dokázať diferencovane pristupovať k hudobným preferenciám žiakov, viesť s nimi dialóg, rešpektovať, ale zároveň formovať ich hudobný vkus sprístupňovaním hudby rôznorodých žánrov, spoločne spoznávať a hodnotiť tradičné hudobné prejavy, klasickú hudbu aj podoby pre daný čas populárnej hudby, sledovať aké hudobné podnety a aktivity vyhledávajú, aká je podoba a kvalita ich argumentácie a hodnotenia rôznorodých hudobných artefaktov.

V nasledujúcich statiach venovaných jednotlivým komponentom uvádzame skôr fenomény, na ktoré treba dbať a zároveň si ich všimáť pri realizácii kvalitnej hudobnej výchovy s ohľadom na zdravý fyzický a psychický rozvoj žiaka.

1. **Pri komponente SPEV sledovať správnu spevácku techniku** (spevácke dýchanie a tvorenie tónu) hlasový rozsah – podľa individuálnych dispozícií žiaka (potrebné jeho rozširovanie z pozície učiteľa). Sledujeme rytmickú presnosť a intonačnú čistotu pri

speve s ohľadom na vek, vývinové špecifiká hlasu, aj individuálne predpoklady jednotlivca aj primeraný výraz podľa charakteru typu piesne. Umožniť spievať rôznorodý spevácky materiál, hľadať typický spevácky materiál pre región, etnikum, načúvať speváckym preferenciám žiakov. Vytvárať podnetné prostredie pre formovanie kladného vzťahu k spevu, uvedomiť si, že zmyslom spievania je radosť zo spievania a kontaktu s hudbou. Zmyslom spevu nie je umelecká dokonalosť, ale radosť z kolektívneho spievania.

- 2. Hra na hudobnom nástroji.** Hudobný nástroj predstavuje zhmotnenú podobu hudby a teda aj jej vyjadrovacích prostriedkov. Vychádzať z objavovania zvukových možností nástroja, hľadať **vhodné podoby** zvukového a hudobného zobrazenia mimohudobných skutočností až do podoby **zámerné a cieľavedomé ovládanie nástroja** (zámerné zmocňovanie sa hudobných výrazových prostriedkov). **Hodnotiť zvládnutie rytmickej aj melodickej podoby elementárnej hudby v podobe hudobného sprievodu či tvorivých inštrumentálnych miniatúr aj tvorivé prístupy k stvárňovaniu hudby.** Pri napĺňaní cieľov v tomto komponente je potrebné vhodne využiť nástrojové zručnosti žiakov navštevujúcich základné umelecké školy, vnímať ich ako prirodzenú súčasť triedy a triednych ansámblov, neporovnávať ich zručnosti s ostatnými žiakmi, ale využiť ich potenciál ako motiváciu pre ostatných žiakov v triede aj celej škole.
- 3. Pri počúvaní hudby** viesť žiakov vnímať skladbu ako celok, ktorý má štruktúru, sprostredkováva zážitok, vyvoláva asociácie, predstavy a pocity. Podoby verbalizácie hudby nech sú primerané vekovým špecifikám, skúsenostiam s počúvaním žánrovo rôznorodej hudby. Je potrebné prenikať do hudobných (vyjadrovacích prostriedkov hudby, hudobnej formy, inštrumentácie) i mimohudobných obsahov počúvaných artefaktov, ustúpiť od ambivalencie najnižšej úrovne (páči-nepáči, veselá-smutná, rýchla-pomalá) pri hodnotení hudobných artefaktov či súťaženia, kto uhádne o čomkom je skladba. Všímať si aktívne prístupy žiakov k hudbe nielen v škole aj mimo nej.
- 4. Pri hudobno-pohybovom vyjadrení hudby** vytvárať príležitosti a podmienky na spontánne a koordinované reakcie na počúvanú hudbu a pohybové vyjadrovanie výrazových prostriedkov hudby. Všímať si a hodnotiť súlad pohybu a hudby, tvorivosť aj nápaditosť v hudobno-pohybovom stvárnení rôznych žánrov aj obsahov.
- 5. Hudobno-dramatické vyjadrovanie hudby** integruje všetky komponenty hudobnej výchovy s rôznymi druhmi umenia do jedného hudobno-dramatického celku. Pri

processe stvárňovania aj hodnotenia je potrebné vytvoriť priestor pre uplatnenie tvorivých prístupov žiakov ich vnímania dramatickej situácie. Všímať si a hodnotiť vlastné a tvorivé zmocnenie sa témy, charakteru hudby či komplexného tvorivého uplatnenia všetkých druhov umenia v hudobno-dramatických celkoch.

Pri realizácii hodnotenia je potrebné vnímať úroveň plnenia jednotlivých štandardov skôr na v kategóriách: **zvládol – nezvládol** a **zvládol výborne**. Výborné zvládnutie má predstavovať vysoký nadštandard. S ohľadom na fyziologické špecifiká je potrebné vnímať výkony jednotlivých žiakov v kontexte ich jedinečnosti a individuálnych determinantov a predispozícií a to tak pozitívnych, ako aj negatívnych, a zároveň hodnotiť mieru pokroku v budovaní zručností. Tie treba reflektovať a nechať žiaka prejavíť sa v oblastiach, ktoré sú mu prirodzene blízke a priviesť ho aj k jemu „vzdialenejším“ oblastiam a hodnotiť jeho pokrok v nich.

Neodporúčame hodnotiť teoretické znalosti oddelené od praktickej hudobnej interpretácie (definície, teória, dejiny a pod.) a to žiadnymi tradičnými „diagnostickými“ metódami (ústna skúška, písomka, diktát a pod.).